

IRODALOM.

Dr. Gál Kelemen: „Kilyéni Ferencz József unitárius püspök élete és kora. Háromnegyedszázad az unitárius egyház történetéből“. 8° 433 old. Minerva. 1936.

Dr. Gál Kelemen ismét egy hatalmas kötettel gazdagította egyházi irodalmunkat. Az U. I. T. megbízásából megírta Ferencz József néhai nagy püspökünk életrajzát, s könyve az Irodalmi Társaság szakkönyvtárának 5-ik számaként jelent meg. Azonban ez a terjedelmes mű jóval túlhaladja az életrajzok megszokott kereteit s valóságos kortörténetté nőtte ki magát. Megtaláljuk benne a Ferencz József lelki arcképét, de ez a kép hozzá méltó keretbe van foglalva. Nem könnyű dolog az általunk is jórészt átélt eseményeket tárgyilagos történelemmé átalakítani. De Gál a tárgyilagosság mértékét megtartotta az emberekkel és eseményekkel szemben. Szinte emberfeletti az a határtalan szorgalom, amellyel az adatokat a legkisebb részletekig menően a jegyzőkönyvekből és nyomtatásban megjelent dolgozatokból összegyűjti, feldolgozza és történelemmé formálja. Megismerkedhetünk s részben újra átéljük e könyvolvasás közben egyházunknak az utolsó háromnegyedszázad alatt lefolyt eseményeit, szellemi és anyagi küzdelmeit. Nemcsak a Ferencz József áldásos élete elevenül meg lelki szemeink előtt, hanem bepillantást nyerünk a Kriza evangéliumi szívébe, Jakab Elek örökösen lánggal lobogó lelkébe. Kár, hogy Pap Mózeset jóformán csak a Jakab Elek megvilágításában látjuk, aki szerinte nem volt egyéb, mint gépies adminisztrátor. Pedig, hogy mások ennél többnek tartották, azt mutatja az arcusi zsinaton lezajlott erős küzdelem, s az a 60 szavazat, melyet Pap Mózes kapott a püspökségre a Ferencz József 66 szavazatával szemben. De hát ez a kérdés nem is tartozott szorosan a dr. Gál feladatai közé. Ennek a kérdésnek a megvilágítása a Pap Mózes élet- és jellemrajzához tartoznék, amellyel még mindig adósok vagyunk.

Dr. Gál Kelemen a maga feladatát dicséretes szorgalommal és buzgósággal oldotta meg, amidőn nemcsak Ferencz József papi és

prófétai egyéniségét festette meg, hanem azokat a történelmi eseményeket is leírta, melyek részben az ő nevéhez fűződnek, részben az ő korának a gondolatvilágát jellemzik. Ez a könyv mintegy folytatása és betetőzése a kollégium történetének, amelyet alig pár éve adott ki két nagy kötetben. A jövőző történetírója hálával fog tekinteni arra a gazdag adatgyűjteményre, mely e három kötetben össze van gyűjtve. Így Gál nemcsak Ferencz Józsefnek emelt szobrot, hanem a maga halhatatlanságát is biztosította.

Csupán a történelmi hűség kedvéért említjük meg, hogy az „Unitárius Egyház“ c. lap nem a Barabás István (l. 198 old.), hanem a Lőrinczi István szerkesztésében indult meg 1906-ban. Egy lényegesebb sajtóhibát is találtunk, amidőn Keresztési Dénes helyett „Harsztosi“ Dénest szedett a nyomda. (191. l.).

Különben kívánatos, hogy ezt a könyvet minden intelligens unitárius ember olvassa és minden egyházközségi könyvtár részére megvásároljuk. Ára 150 lej. Megrendelhető az Iratterjesztőnél. V. A.

Imák, beszédek és előadások. Ez az izléssel kiállított füzet 47 oldalon örökíti meg azokat az imádságokat, beszédeket és előadásokat, amelyek a braşovi templom felavatása alkalmával hangzottak el. A dolgozatok egy része az „Unitárius Szószék“-ben a más része a „Keresztény Magvető“-ben jelent meg. Ez a magyarázata a kétféle lapszámozásnak. A dolgozatok tartalmáról a legnagyobb elismeréssel szólhatunk. Mindenik beszéd és előadás méltó volt a helyhez és alkalomhoz. Valóban a braşovi templomavatás az unitarizmusnak egy emelkedett és erőteljes megmozdulása volt. Az egyházközség helyesen cselekedett, hogy ezt a történelmi napot ilyen alakban is megörökítette. Egyeseknek is érdekes és tanulságos olvasmány. De az egyházközségi könyvtárakban, mint történelmi emlék is nélkülözhetetlen. Ára 20 lej.

Megjelent az 1937. évi „Unitárius Naptár“ gazdag, változatos tartalommal, csinos és szép kivitelben. Ajánljuk már olcsóságánál fogva is a legszélesebb körökben való terjesztését, mely hivatásunknak sok hasznos és kellemes perceket fog szerezni. Megrendelhető a Dávid Ferenc Egylet útján, Colegiul Unitarian. Ára: 12 lej.

Előfizetési felhívás. E hónapban jelenik meg Balázs Ferenc: *Közérthető Evangélium* című, mintegy száz nyolcadrét oldalú könyve, amely népszerű formában, mintegy regény alakban a Jézus életét dolgozza fel. Megrendelhető a cheia-i lelkészi hivatalban (jud. Turda). Portóköltés 5 lej.

KÜLÖNFÉLÉK.

Simén Domokos emlék-ünnepély. Az I. G. Duca-i D. F. fiók-egylet, melynek elnöke Osváth Árpád ügyvéd, f. é. augusztus 2-án Tarcești községben a Simén Domokos születési falujában rendezte meg évi közgyűlését. A vezetőség igen helyesen gondolkozott és cselekedett, amikor ezt az alkalmat felhasználta arra, hogy a jeles unitárius teológus, Simén Domokos emlékének szenteljen ünnepet. Simén Domokos ezen egyházközségben 1836 július 30-án született. Tehát születésének 100-ik évfordulója volt ez évben. Simén nemcsak a maga korában szerzett tiszteletet és közbecsülést az unitárius névnek és gondolatnak, hanem ma is az unitárius öntudatnak leglelkesebb ébresztgetője mindazokra nézve, akik műveit olvassák és tanulmányozzák. Bár korán bekövetkezett halála miatt minden tervét nem valósíthatta meg, de hátrahagyott művei alapján határozottan megállapítható, hogy ő azt a tiszta unitárius teológiát kívánta minden mellétekintet nélkül tovább folytatni, amelyet Dávid F. elkezdett, Enyedi és Toroczka Máté tovább folytatott, de amelyet a sötét idők elfojtani akartak. Minden írása egy-egy erős bizonyágtétel az unitarizmus igazsága mellett. Nem személyi kultuszt folytatott, hanem az elvek győzelmeért harcolt. Sajnos, hogy a nagy és sok ígéretnek csak egy kis részét válthatta be; de így is nagy hála-ra kötelezte egyházát és vallását. E hála-tartozásnak egy kis részét törlesztette az I. G. Duca-i D. F. fiók-egylet az emlékére rendezett, nagyszabású ünnepélyvel, amiért illesse elismerés a vezetőséget.

Lelkészeiktató Turdán. Ritka, szép és felemelő ünnepségben volt része azoknak, akik résztvettek okt. 4-én a Turdán lefolyt lelkesi beiktatón. Turdán az 1568. január 28-iki országgyűlésen János Zsigmond fejedelem jelenlétében a rendek kimondták, hogy a prédikátorok az evangéliumot mindenütt szabadon hirdessék, ki-ki az ő értelme szerint, mert *a hit Isten ajándéka*. Míg a művelt nyugaton korlátokat emeltek a szabadelvű eszmék